Rad na ulozi Silvije u predstavi Ljubavi Georga Washingtona

Kraljev, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:826498

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

THE ACADEMY OF ARTS AND CULTURE IN OSIJEK

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA KAZALIŠNU UMJETNOST
DIPLOMSKI STUDIJ KAZALIŠNE UMJETNOSTI
SMJER: GLUMA I LUTKARSTVO

PETRA KRALJEV

RAD NA ULOZI SILVIJE U PREDSTAVI *LJUBAVI GEORGA WASHINGTONA*

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. art. Jasmin Novljaković
Sumentor: doc. art. Katica Šubarić

Osijek, 2019. godina

SADRŽAJ:

1. UVOD.....3

2. DOLAZAK DO TEKSTA I RANI POČECI.....4

3. LJUBAVI GEORGA WASHINGTONA.....5

3.1. O AUTORU.....5

3.2. FABULA.....7

4. KONCEPT.....8

5. VIZUALNI IDENTITET.....9

4.1. PROSTOR I SCENOGRAFIJA.....9

4.2. KOSTIMI I REKVIZITA.....9

4.3. GLAZBA I SVJETLO.....11

6. GLUMAC-LIK-ULOGA.....11

6.1. PRISTUP PREDSTAVI IZ POZICIJE GLUMCA.....10

6.2. RAD NA TEKSTU.....13

7. LIK.....16

8. RAD NA ULOZI ILI KAKO PRIĆI ULOZI......18

8.1. VANJSKA SREDSTVA.....19

8.2. GOVOR, GLAS, POKRET.....19

8.3. UNUTARNJA SREDSTVA.....20

8.3.1. MAŠTA.....21

8.3.2. EMOCIONALNO PAMĆENJE.....21

8.3.3. KAD BI DATE OKOLNOSTI.....21

9. ZAKLJUČAK.....22

10. SAŽETAK.....23

11. SUMMARY.....23

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja_____ potvrđujem da je moj _____rad

diplomski/završni

pod naslovom _____

_____

te mentorstvom _____

rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanove.

U Osijeku, _____

Potpis

_____

1. UVOD

Ispitna predstava *Ljubavi Georga Washingtona* po istoimenom dramskom tekstu *Mira Gavrana* nastala je pod mentorstvom doc. art. Jasmina Novljakovića i sumentorstvom doc. art. Katice Šubarić. U predstavi sudjeluju Petra Dugandžić i Petra Kraljev. Predstava je odigrana u prostoru Umjetničke akademije u Osijeku.

Ova samo po naslovu povijesna, ali po sadržaju ljubavna drama svakog gledatelja ali i čitatelja drži u neizvjesnosti do samoga kraja. Konkretno, ove povijesne ličnosti nisu biografski prikazi tih likova nego nam Gavran otvara neku njihovu novu- privatnu dimenziju. Sve tri ličnosti, nama dobro znane, prikazuje se kroz njihove slabosti. Izneseni su najdublji osjećaji i dobro skrivene tajne. Dakle, Gavran ne prikazuje predsjednika Georga Washingtona koji se bori za nezavisnost Amerike već priča o njegovoj supruzi Marthi i njegovoj ljubavnici Silviji. Uzet je trenutak nakon Georgove smrti kada se ove dugogodišnje suparnice prvi puta suočavaju jedna s drugom. Poslije tolikih godina otvoreno pričaju (razgovaraju) o čovjeku kojega su obje voljele i koji je na neobičan način utisnuo potpis u njihovu prošlost ali i budućnost.

Ovo nije priča samo o ljubavi već i o pogrešnim izborima i odlukama u životu. Može li jedna kriva odluka utjecati na mišljenja drugih i na vaš život? Koliko vremena treba proći da biste skinuli ljagu sa svog imena i jeli to uopće bitno? Je li ljubav ta koja nas čini pobjednicima ili gubitnicima.? Zbog ljubavi smo ponekad spremni otići predaleko i ne birati sredstva. U tom slučaju uvijek netko završi kao žrtva. Stoga, moje posljednje pitanje je: je li izklišejizirana izreka - u ljubavi i ratu sve je dopušteno, ovdje ipak ima mjesta ili je vrijeme da se postave granice?

Ova priča prepuna ljubavnih ali i ljudskih obrata tjera vas da je pročitate u dahu. Nimalo patetična, već vrlo usmjerena i britka prožeta nježnim i blagim humorom, koji vam bez obzira na težinu situacije izmami osmijeh na lice. Tekst je prepun emocija i trenutaka u kojem se odaju najdublji osjećaji temeljeni na mržnji i ljubavi...

2. DOLAZAK DO TEKSTA i RANI POČECI

Najbolje je od svega kad uloga u cjelini, sama po sebi, prirodno legne glumcu. U tim slučajevima valja zaboraviti na Sistem, na tehniku, i prepustiti se čarobnici prirodi. [1]

Bilo bi mi lakše reći da sam se jedno jutro probudila, dosjetila nekog teksta i odlučila ga raditi. Ali nije bilo tako. S obzirom da nam je dana mogućnost da sami biramo tekst i da radimo ono što nam srce želi, htjela sam izabrati nešto što možda u životu neću imati priliku raditi. Ali, kako u moru toliko dobrih tekstova izabrati onaj pravi? Kroz ruke mi je prošlo tisuću tekstova, a kroz uši tisuću prijedloga. Zbog tehničkih razloga morala sam od nekih odustati i nastavljati dalje sa svojom potragom koja je trajala gotovo cijeli jedan semestar. Na prijedlog kolegice pročitala sam tekst Mira Gavrana *Ljubavi Georga Washingtona.*

Nakon prvog čitanja mi se doimalo jednako izazovnim da utjelovim lik Marthe ili Silvije. Pisac ih je karakterno postavio tako da budu dijametralno suprotne. Sve ono što Silvija jest Martha nije, i obratno. Martha, iako nešto starija i ozbiljnija po godinama od Silvije u svojim odlukama je infantilnija i razmaženija. S druge strane Silvija je ona zbog koje i s kojom cijela priča počinje i završava. Jedino čega sam se pribojavala je kako utjeloviti, odnosno odigrati lik 45- godišnjakinje, prve dame, *prevarene* žene. Nemoj igrati nego budi- znao nam je često ponavljati naš profesor.

I bila je, ali - Petra Dugandžić. Moram nekoliko rečenica posvetiti svojoj kolegici koja se nesebično i nadasve profesionalno posvetila mom diplomskom, ili kako ga je ona nazivala našem. Ona je našla izazov u vraćanju u studentske dane. Njoj se to činilo kao najslađi dio ovog procesa i doista je tako i bilo. Bilo je zanimljivo raditi s njom iz razloga što ona nije dio iste škole i istog učenja koje mi imamo na akademiji. Primjerice, ona radnju definira kao stanje. Njezina lakoća kojom pristupa zadatku me potakla da se i ja riješim grča kojeg uvijek nosim sa sobom kada pristupam nekom novom zadatku.

Oduševljenje koje je imala pročitavši ovaj tekst ju je ponukalo da se odmah na prvoj čitaćoj probi ustane i krene igrati s tekstom. Čim je ustala na noge ona je postala Martha, promijenila je ton, usporila hod, a njezino oko kao da je dobilo neku patinu. Kad takva energija zavlada prostorijom, ne preostaje Vam ništa drugo nego da se i sami zaigrate. *Griješi da znamo kako ne treba*- stalno je ponavljala. To sam i radila nizala greške jedne za drugom i tako iz dana u dan. I nije me smetalo, nisam se ni najmanje opterećivala. Ono što sam dobila iz rada s Petrom na ovoj predstavi je sigurnost i sloboda, a s tim dolazi i istinski užitak.

1 Sergejevič, Stanislavski, Konstantin. 1989. *Rad glumca na sebi II.* Zagreb, Cekade, str. 251.

3. LJUBAVI GEORGA WASHINGTONA

3.1. O autoru

Dramatičar, romanopisac, pripovjedač i pisac za mlade Miro Gavran najizvođeniji je hrvatski suvremeni dramatičar u zemlji i inozemstvu u prošla dva desetljeća. Njegova su djela prevedena na 35 jezika. Imaju više od 150 izdanja u zemlji i inozemstvu. Po dramama i komedijama čiji je autor nastalo je oko 200 kazališnih premijera diljem svijeta, a vidjelo ih je najmanje dva milijuna gledatelja.

Jedini je živući autor u Europi koji ima kazališni festival posvećen isključivo njemu – Gavranfest. Pokrenuo ga je 2002. sa suprugom, glumicom Mladenom. Gavran je rođen u Gornjoj Trnavi 1961. godine, na obroncima Psunja, nedaleko od Nove Gradiške. Njegovi su roditelji bili učitelji i djetinjstvo je proveo uglavnom u školskoj zgradi i oko nje. Kao srednjoškolac u Novoj Gradiški vidio je prvu kazališnu predstavu u životu. Pisati je počeo nakon toga, sa šesnaest godina. I putovati vlakom svakoga tjedna u metropolu na kazališne predstave. Još prije mature 1980. odlučio se pripremiti za prijamni ispit na tek otvorenoj Akademiji za kazalište, film i televiziju u Zagrebu. U nakani je uspio.Samo tri godine nakon mature debitirao je 1983.godine s dramom Kreontova Antigona. I to u Dramskom kazalištu Gavella u Zagrebu. Diplomirao je, pa postao dramaturg Teatra&TD u Zagrebu i ravnatelj od 1989. do 1992. U njemu je 1990. pokrenuo scenu Suvremena hrvatska drama. Pokretač je i časopisa Plima i glavni urednik u razdoblju 1993-1996.,kao i voditelj radionica kreativnog pisanja.

Godine 1995. pokrenuo je Epilog Teatar i bio njegov jedini autor do 2001., kada je sa suprugom utemeljio Teatar Gavran koji svake godine izvede jednu njegovu premijeru i stotinjak repriza. Tri godine kasnije pojavljuje se s dramom Noć bogova. Napisana za samo dva glumca, do danas je, reći će znalci, najbolje napisani Gavranov komad. Praizveden je u Teatru &td.

Gavran će reći da je sretan jer živi stilom kakav mu odgovara i ima komadić slobode, dobrodošao svakome čovjeku i piscu. Njegov je najveći uspjeh, veli, što je ostao normalan. U razdoblju od 2000. do 2010. godine njegove drame su postavljene u više od 110 različitih produkcija. Zasigurno je u tome veliku ulogu odigrao Gavranfest u Slovačkoj. Prvi Gavranfest održan je u slovačkom mjestu Trnava, 2003., na njemu je sudjelovalo pet slovačkih kazališta. Pokrenut je u kazalištu Jana Palarika. Od 2013. Festival djeluje u Teatru Ludowy u Krakovu u Poljskoj.

Miro Gavran je dobio više od dvadeset književnih i kazališnih nagrada u Hrvatskoj i inozemstvu. Među njima Nagradu Central European Time, koja se najboljim srednjoeuropskim piscima dodjeljuje za cjelokupan opus, i Nagradu Europski krug, za afirmaciju europskih vrijednosti. Dvaput je dobio Nagradu Večernjega lista za kratku priču, četiri puta Nagradu

Ministarstva kulture za dramsko djelo Marin Držić za tekstove Kad umire glumac, Zabranjeno smijanje, Nora danas i Najluđa predstava na svijetu. Njegov roman Kafkin prijatelj dobio je Nagradu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Piše psihološko-egzistencijalne romane. Za djecu i mlade napisao je važna djela, koja su nagrađivana u Hrvatskoj i u inozemstvu. Usto, autor je scenarija za TV filmove. Gavranova djela slove kao „jedini izvozni proizvodi hrvatske kulture“.

3.2. Fabula

Radnja započinje mjesec dana nakon smrti Georga Washingtona, točnije 14.siječnja 1880. godine. Martha Washington, supruga preminulog Georga Washingtona, poziva Silviju Carver- njegovu ljubavnicu na imanje Mount Vernon. Iako je suprugova ljubavnica, Martha vrlo ljubazno dočekuje Silviju, nudi joj smještaj, želi da se osjeća ugodno i, blago rečeno, imate osjećaj kao da je to susret dviju prijateljica. Međutim gostoljubivost i Marthina ljubaznost ne traju dugo, točnije ta ista ljubaznost odjednom prerasta u sukob u kojem Silvija pokuša otići. Martha je isprikom zaustavi te joj priznaje da je ona jedina osoba s kojom iskreno može pričati o Georgu. S druge strane ona je zaustavlja i moli da ostane jer je zanima i što se svo to vrijeme, tih osam godina, događalo između njih. Je li se možda razvila obostrana ljubav, je li je George ikada spomenuo, jesu li ikada pričali o njoj, gdje su bili i što su radili, sve su to pitanja koju su Marthu mučila sve te godine. Silvija ne otkriva mnogo, čak dapače imate osjećaj kao da se poigrava s njom izbjegavajući odgovor na sva njezina pitanja. To samo dodatno razjari Marthu te ponovno pokreće sukob u kojem, iznoseći Silvijin prljavi veš i nazivajući je pogrdnim imenima, uspjeva dobiti ono što je htjela- a to je istina. Silvija joj priznaje da nikada nije bila ljubavnica njezinom mužu te da je to sve bila predstava za javnost. Otkriva joj da je prije jedananest godina s njezinim mužem sklopila posao kakav nikada na ovom svijetu nije sklopljen. Dogovor je bio da on uz pomoć nje povrati ljubav svoje žene, a zauzvrat će se on pobrinuti za dugove u koje je zapala njezina obitelj. Kao dokaz prilaže Georgeovo pismo u kojem on raskida odnos sa Silvijom, oprašta se od nje te odlazi na imanje Mount Vernon svojoj voljenoj supruzi. Martha u nevjerici uzima to pismo, te slijedi još jedan šok. Silvija joj priznaje da se zaljubila u Georga, ali da mu to nikada nije priznala, jer je znala koliko voli svoju ženu. Martha shvaća kakvu nepravdu je Silviji nanijela te je moli da ostane još nekoliko dana s njom. Međutim, Silvija ne pristaje na to da one odjednom postanu prijateljice te je ne uspijeva zadržati čak ni saznanje da su posljednje Geogeove riječi bile njezino ime.

4. KONCEPT

Na samom početku je bitno istaknuti napomenu na koju nam je sam pisac skrenuo pozornost. *Povjesničari se sa mnom neće složiti u mnogim stvarima. Možda će tvrditi da Washington nije imao jednu ljubavnicu već više njih ili će reći da je imao samo jednu, ali da se nije zvala Silvia nego Jany, tvrdit će da mu žena u trenutku njegove smrti nije imala 45 godina, govorit će da sam izmijenio povijesne istine. Naime, ovo nije biografska drama. Neke povijesne činjenice su izmjenjene ili jednostavno nisu izrečene.*[2]

Time nam je pisac dao do znanja da svatko tko bude postavljao ovu ljubavnu dramu ne treba misliti o tome u koje vrijeme je postavlja, niti se previše opterećivati tim pitanjima. Ovo je priča o nesretnoj ljubavi i svako bavljenje, dopustite mi da to nazovem detaljima, bit će suvišno odnosno nepotrebno.

Ono što je mogla biti *zamka* ove predstave je da i u glumci, isto tako i publika zapadnu, u monotoniju. Budući da su scenografska i kostimografska rješenja ciljano siromašna, preostalo je da glumac, lišen izvanjskog, djeluje i popunjava prostor glumom.

Zamislite jedan vibrirajući stol koji je prekriven svilenom maramom i na njemu je položena kristalna čašu. Taj osjećaj koji u vama izaziva ova slika osjećaj je koji sam htjela postići u gledatelju od samog početka predstave. Strepnja, pažnja, fokus i koncentracija. Ali da to ne bi sve ostalo na individualnom osjećaju trebale smo pažljivo birati sredstva za postizanje takvog osjećaja. Na samom početku sam bila u zabludi vjerujući da će glazba ili mizanscen riješiti ove *probleme* . Ukoliko glazba snažno zasvira u meni će se oluja emocija rasplamsati publika će to osjetiti i postići ću taj dojam koji sam htjela ostaviti. U tome i jest ležao problem - glazbom ili nepotrebnim mizanscenom sam samo ostavljala dojam. To bi bila samo čista forma bez sadržaja, a ja sam htjela publici otvoriti onaj oblačić s pitanjima koji sam ja imala čitajući ovaj tekst. Rješenja su se počela postupno otvarati od onog trenutka kada sam se fokusirala na sadržaj i na glavni događaj cijele priče. Prestala sam se baviti atmosferom i efektima i počela sam djelovati iznutra na van. Obavljanjem niza točnih i usmjerenih radnji sam postigla da i taj stol doista zavibrira.

I kako se naziva moj koncept ove predstave? Dopustite mi da ga tako imenujem- *unutarnji mizanscen.* Ono što je još dodatno pridonijelo tome su česte pauze u tekstu koje su mi (nam) poslužile da držimo publiku u neizvjesnosti. U tim šutnjama odabirala sam mikroradnje koje su prikazivale unutarnji nemir lika.

2 Gavran, Miro, 1989. Ljubavi Georga Washingtona, str. 28.

5.VIZUALNI IDENTITET

Kao što odijelo ne čini čovjeka tako ni ono vizualno ne čini predstavu, ali je upotpunjuje, daje određeni karakter, a neminovno je to da prvo osjetilo koje koristimo ulaskom u neki prostor je ono vizualno. Pisac nam je u didaskalijama zadao općenit i skroman okvir vizualnog identiteta predstave, ali i napomenu koja je preda mnom otvorila cijeli niz mogućnosti s kojima sam se poigrala.

Iako se kao vrijeme radnje navodi 1880.godina, ja se time nisam htjela ograničavati ni sputavati. Postavili smo u onu godinu koju gledatelj odredi da jest. Smatram da je ovo suvremeni tekst i da ga kao takvog treba prikazati.

5.1. Prostor i scenografija

Ukrašavanje prostora, natrpavanje scenografije i rekvizite u ovoj predstavi za mene nije bilo jedno od rješenja. Prvenstveno sam htjela ispoštovati autora djela koji napominje da je nepotrebno opisati istinu povijesnih fakata vec istinu ljudskog srca. U tom slučaju je potpuno irelevantno u kakvom se stilskom razdoblju ove dvije žene nalaze. Odabrala sam prostor *Umjetničke akademije*, točnije crnu prostoriju koja je svojom neutralnošću pridonijela u stvaranju komorne atmosfere. Osim toga ovo nije priča za svačije uši, ovdje se tajne razotkrivaju, i priznaju najdublji osjećaji i najveće tajne. Znači trebalo je prostor intimizirati, odnosno što više zbližiti glumce i publiku.

Kod postavljanja scenografije, vodile smo se Čehovljevom izrekom: ako u prvom poglavlju napišeš da puška visi na zidu ona mora opaliti u drugom ili trećem činu. Ničim nepotrebnim ili neupotrebljivim nisam htjela ušminkavati prostor. U počecima smo zato vježbale u praznom prostoru koje smo prema potrebi nadograđivale. Kolorit je osmišljen tako da sve bude prikazano u dvije boje. Mi smo bile u crnini, a scenografija je sva bila prekrivena bijelim plahtama. Kao Ying-Yang, dobro i loše, raj i pakao, kao izbor životnih odluka. Opet s druge strane očišćeno je svega nepotrebnog što bi gledatelju odvlačilo pažnju od glavne radnje- sukoba Marthe i Silvije.

Od scenografije sam iskoristila, visoki kubus, jednu stolicu, kauč i stol. Svaki dio scenografije je imao svog *vlasnika.* Georga smo opredmetili u obliku viskija i postavila sam ga u desni ćošak scene. Tako predstava i počinje. Martha ispija viski i odlazi sjesti na svoj stolac i u kojem dočekuje Silviju.

5.2. Kostimi i rekvizita

Kao što sam već prije napomenula, vrijeme radnje pisac smješta u 19. stoljeće koje modno gledajući pripada vremenu kada su žene svoja tijela odijevale u steznike, bogato ukrašene kostime,

haljine nalik krinolinama u kojima se naglašava i daje na važnosti ženskom tijelu i oblinama. Osim toga takvi kostimi odavali su potpunu neslobodu žena. Ja sam htjela pobjeći od toga smatrajući da to neće ničim doprinijeti ni mojoj igri a ni samoj predstavi. Ne kažem da bi moj pokreti ili moje držanje bili jednaki u takvim kostimima. Zasigurno bih se morala prilagoditi njima samo sam mišljena da za ovu predstavu to nije bilo od presudne važnosti. Ono što sam pri odabiru kostima uzela u obzir je činjenica da Silvija dolazi iz provincije i da njezina odjeća mora biti pristojna, uglađena i uredna.

Stoga sam za lik Silvije odabrala jednostavan kostim koji nije odisao ni seksipilom ni pretjeranom ekstravagancijom.Trudila sam se naglasiti njezinu ženstvenost ne oblačivši joj ni haljinu ni suknje, nego upravo suprotno. Po uzoru na Coco Chanel odjenula sam je u jednostavne crne hlače, crnu košulju koja nije otkrivala ništa više od vrata. Preko toga sam prebacila crnu pelerinu, pomoću koje sam odigrala Silvijinu odluku da ostane u Marthinoj kući i pristane na njezinu igru. Od obuće sam imale crne cipele na nisku petu, koja je pomogla u kreaciji hoda koji je morao biti uspravan, dostojanstven, prirodan ali ne i ležeran.

Od rekvizite sam imala samo torbu kojoj nisam smjela dati toliki značaj. Publici ni na koji način nisam smjela odati što se u njoj nalazi. A nalazile su se četiri stvari stvari – ruž, cigarete, upaljač i Georgovo pismo. Ruž boje kože stavlja na sebe prije samog ulaska u salon gdje se nalazi Martha. Igra sa cigaretom i upaljačem je poslužila u dijelu kada Marthin upaljač ne radi i prisiljena je pristati na to da joj Silvija zapali cigaretu.

Georgovo pismo je ključni dokaz kojim se potvrđuje Silvijina nevinost te je se sa dna društveno-moralne ljestvice podižena na pijedestal.

Cijenjena moja prijateljice, napokon je došao dan kada možemo prekinuti naš neobičan ugovor. Ja sam zbog toga neizmjerno radostan, jer ću napokon ostaviti politiku i Philadelphiju i sa svojom voljenom suprugom živjeti na farmi Mount Vernon. Ali ni vi ne trebate biti tužni jer ću vam u znak zahvalnosti zbog sretnog ishoda isplatiti šest mjesečnih plaća, čime ćete bez problema otplatiti i posljednji obrok obiteljskog duga. Moja supruga Martha napokon je pristala da se ne kandidiram po treći put za predsjednika, i mislim da sam ponovno osvojio njezinu ljubav i naklonost. Iskreno vam zahvaljujem što ste svih ovih godina pristali izigravati moju ljubavnicu, zbog čega ste neopravdano bili izvrgnuti zlim jezicima. U svojoj sreći, dopustite mi, draga Silvia, da ne zaboravim poželjeti i vama jednaku sreću. Do groba ostajem vaš dužnik. S poštovanjem, George Washington.«

5.3. Glazba, svjetlo

Glazbom i svjetlom sam htjela na početku predstave publiku uvući u cijelu priču. Htjela sam da i glazba priča našu priču i da ne bude tu samo radi stvaranja atmosfere. Stoga je nisam ni iskoristila za popunjavanje tišina i upotpunjavanje dojma. Ona mi je bila kao treći partner na sceni s kojim sam samo započela i završila cijelu priču. Htjela sam da svojom nježnošću otvori predstavu, ali i da zada konačni udarac. Dugo sam tražila takvu pjesmu koja će dočarati emociju koju ja osjećam i proživljavam kroz cijelu predstavu. Znala sam da mora biti iskrena, emotivna, ali ne i patetična.

Što može biti bolje od francuske šansone? Ona je došla kao komentator zbivanja i kao suptilni promatrač cijele situacije. Pjesma koja priča o velikoj, bolnoj i neuzvraćenoj ljubavi. Onoj ljubavi u kojoj ni jedna strana nije pobjednik. *Je suis malade* je bio moj izbor. Preslušala sam nekoliko verzija koje su otpjevane na svim jezicima, ali na kraju sam izabrala izvedbu na izvornom jeziku *Lare Fabian* koja svojim vokalnim sposobnostima, dikcijom, bojom glasa, ali i dramatičnom interpretacijom uspjela u meni stvoriti osjećaj i tuge, sjete, praznine i izgubljene ljubavi.

Nakon nekoliko taktova koji su odsvirani na klaviru, čujemo par udaha i izdaha koje smo iskoristili kao Marthino disanje nakon što otpije viski. U cijelom tom prvom dijelu kada je na sceni sama Martha nema riječi pjesama, već samo melodija.

Svjetlo je isto kao i glazba naglašeno samo na početku i na kraju predstave. Ostatak je rađen pod običnim radnim i danjim svjetlom, jer smo smatrali da se cijela priča odvija u njihovom dnevnom boravku stoga i taj element mora biti što prirodnjie i vjerodostojnije prikazan. Svjetlo i glazba su djelovali u kontrastu. Kada je glazba bila najtiša svjetlo bi se pojačalo, a kada bi glazba bila najglasnija svjetlo bi u potpunosti utihnulo. Tako predstava i završava- iz crescenda pjesme počinje se gušiti svjetlo, a potom tek glazba.

6. GLUMAC - LIK - ULOGA

6.1. Pristup predstavi iz pozicije glumca

Autorov dramski tekst i njegovo potencijalno kazalište doživljavam kao svijet mogućnosti, a ne kao završeno konačno djelo koje glumac i redatelj ilustriraju ili jednostavno uprizoruju. Redatelj je suautor predstave. Glumac je suautor dramskog lika i sudionik predstave.[3]

Pero Kvrgić

3 http://www.matica.hr/vijenac/196/devet-pitanja-i-odgovora-o-glumi-16013/

Nova predstava kao i nova uloga za mene su ponovna rođenja i to ne samo likova, nego i nas-glumaca. Likovima udišemo živote, a sebe vraćamo svakoga puta na početak našeg glumačkog stvaralaštva. Iznova učimo pisati, govoriti, hodati, trčati itd... Domaštavamo, kreiramo i upotpunjujemo likove. Glumačko preispitivanje, otvaranje novih pitanja, dolaženje do spoznaja, otvaranje novih mogućnosti i savladavanje prepreka samo je dio procesa kroz koje glumac prolazi radeći na ulozi. Svi ovi segmenti procesa kao da nas na neki način čine vječnim studentom.

Aktivnost, istinska, produktivna, svrsishodna radnja- to je najvažnije u stvaralaštvu pa prema tome i govoru.
Govoriti znači djelati. Upravo tu aktivnost nam nalaže zadatak da prenosimo drugima svoja viđenja. Nevažno je da li će ih oni vidjeti ili neće. O tom će se pobrinuti majka priroda i podsvijest.[4]

Kroz ovih pet godina htjela sam izgraditi svoj individualni pristup glumi, osvijestiti svoje tijelo, um, i pronaći svoj način kako pristupam nekom liku odnosno kako dolazim do uloge. Ono što je zajedničko ili bi barem trebalo biti svim ispitima ili predstavama koje sam radila je odgovornost, volja i htijenje koje glumac mora nositi sa sobom da bi svoj posao odradio najbolje. Kao glumica nosim za početak odgovornost prema autoru određenog djela, zatim prema partneru, redatelju ali i publici. Mi smo autorovi prenosioci ideja odnosno produžetak njegove misli. Ideja Mira Gavrana je bila da ovaj tekst glumci odigraju kao čistu konverzacionu dramu u kojoj će se prikazati spoj emocije i drame. Stoga smo se trudile ispoštovati autora i koliko je god moguće oljuditi likove jer oni u ovoj drami bez ikakvog srame i bez zadrške otvoreno govore o svojim emocijama.

Cjelokupno petogodišnje iskustvo koje sam stekla na Akademiji okrunjeno je radom na ovoj predstavi. Svaka ladica znanja i spoznaja ponovno je otvorena i objedinjena je upravo u njoj. Nije slučajno da baš u ovom poglavlju pišem o tome jer sam mišljenja da je uloga najdragocijeniji nivo koji glumac doseže. Ljepota procesa rada na predstavi dodatno je upotpunjena je jer me kroz nju, osim mog mentora vodila i kolegica koja je nesebično sa mnom dijelila svoje spoznaje, vještine i talent.

Iako sam birala partnericu koja će fizičkim i psihološkim karakteristikama odgovarati ulozi Marthe u jednom trenutku sam došla na ideju da ipak zamijenimo uloge. U tom slučaju bih ja utjelovila lik Georgeove supruge Marthe, a ona lik ljubavnice Silvije. Kolegica me pustila u mom naumu s potpunim povjerenjem vjerujući u ispravnost moje odluke. Razlog zašto sam htjela da pokušamo zamijeniti uloge je u principu vrlo neutemeljen. Smatrala sam da će i nama, a na kraju i publici biti zanimljivije gledati takvu, usuditi ću se reći, konceptualnu predstavu. Rezultat ove ideje

4 Sergejevič, Stanislavski, Konstantin. 1989. *Rad glumca na sebi II.* Zagreb, Cekade, str. 195.

je bila izvođačka neuvjerljivost i preglumljenost. Pokušala sam igrati zrelu ženu, koristeći neka izvanjska sredstva i zapravo ne vjerujući u ono što radim. Možda bi netko rekao da je moja odluka bila diletantska, ali ja je ne bih toliko apostrofirala već samo iznijela vlastite spoznaje. Gluma ne bi trebala biti dio glumčeve pretencioznosti i hirovitosti. Ona je puno plemenitija od toga i trebala bi težiti iskrenosti i jednostavnosti.

Da konkretiziram stvar, ja sam krenula sa svojom odlukom bez perspektive i glumca i uloge.

Perspektivom nazivamo promišljenu harmoničnu međuzavisnost i raspored dijelova pri svladanju cjeline drame i uloge.[5]

Perspektiva glumca-čovjeka, tumača uloge, potrebna je da bismo u svakom trenu boravka na sceni imali na umu budućnost, da bismo odmjeravali svoje unutarnje stvaralačke snage i vanjske izražajne mogućnosti.(...)[6]

Tek pošto glumac razmisli, proanalizira, proživi svoju ulogu u cjelini i pošto se pred njim otkrije daleka, jasna, lijepa, primamljiva perspektiva, njegova igra će postati dalekovidna. Ako glumac igra ulogu koju nije temeljno prostudirao, neće razumjeti kuda mu je u krajnjoj liniji odvesti osobu koju glumi.[7]

Rješavajući tablicu na drugoj godini nismo se samo bavili perspektivom odnosno budućnošću nego i prošlošću lika. Ukoliko pisac nije naglasio neke činjenice mi ih sami nadopisujemo. Prošlost i budućnost (perspektiva) lika nam pomažu da bi bolje ili potpunije djelovali u sadašnjosti.

Prošlost lika:

Silvija se u posljednje tri godine trudila nastaviti živjeti normalnim životom pokušavajući u svemu tome preboljeti Georga. Međutim to joj i nije pošlo za rukom. On je u njezinim očima još uvijek nesebičan, skroman,beskrajno strpljiv i svi udvarači i prosci nisu uspjeli zauzeti njegovo mjesto. Ona se stalno nadala da će je on iznenaditi i javiti iz Mount Vernona. Onda je stiglo pismo, ali od krive osobe.

6.2.Rad na tekstu

Ovu dramu bih se usudila okarakterizirati kao jednostavnu u svojoj kompliciranosti i kompliciranu u svojoj jednostavnosti. Miro Gavran fascinira svojim poznavanjem ženske psihologije. U nekim trenucima imate osjećaj da je Miro Gavran pseudonim za nekog ženskog

5Sergejevič, Stanislavski, Konstantin. 1989. *Rad glumca na sebi II.* Zagreb, Cekade, str. 98.

6Sergejevič, Stanislavski, Konstantin. 1989. *Rad glumca na sebi II.* Zagreb, Cekade, str. 100.

7Sergejevič, Stanislavski, Konstantin. 1989. *Rad glumca na sebi II.* Zagreb, Cekade, str. 98.

autora. On jednostavnim i lako čitljivim jezikom opisuje vrlo složenu životnu situaciju ovih dvaju suparnica. U tekstu nema teških riječi, ali zato ima teških šutnji koje su meni predstavljale pravi glumački izazov.

Prije čestih šutnji ili pauza koje Gavran u ovom tekstu koristi obradila bi pitanje *podteksta.* Kako navodi Stanislavski u svom djelu Rad glumca na sebi II „*To nije javni nego unutarnji osjećaj života ljudskog duha uloge koji neprekidno teče pod riječima*." Drugim riječima, trebalo je udahnuti život svakoj izgovorenoj riječi, domaštati "kad bi" i ostale okolnosti i samim tim doći do osnovne radnje drame. Martha otvara dramu rečenicom: *Došla si ? Došla sam* -odgovara Silvija. Što ovo: *Došla sam* - konkretno znači? Doletjela sam čim si me zvala, došla sam jer sam dobro odgojena, morala sam doći zadnji put u njegov dom ili pak nešto četvrto. Izabrala sam rješenje koje je meni najzanimljivije i najprimamljivije za otvaranje drame. Moj podtekst je bio: Doletjela sam čim si me pozvala. Izvana tumačim nešto drugo- ali o tome će kasnije biti riječi u Radu na ulozi.

Radeći s profesorom Svibenom na nekom dramskom tekstu u toku proba bi nas nerijetko zaustavljao i provjeravao što u datom trenutku naš lik misli. Uglavnom ne bi imali odgovor ili bi istina ležala u nekim privatnim razmišljanjima. Možda tada nisam uviđala bitnost toga, ali na ovom tekstu se pokazalo krucijalnim pa sam tako osim zadanog teksta, morala napisati još jedan- svoj unutarnji monolog. Bez njega igra nije bila potpuna, odnosno igrala sam napamet, a na van sam odavala dojam kao da razmišljam što iduće reći, a ne kao da imam ikakvu misao u glavi. Nismo se držale svih pišćevih pauza koje je on odredio u tekstu već smo ih kroz našu igru oduzimali ili nadodavali ovisno o situacijama. Ali ako ja imam svoj unutarnji monolog kako partnerica (koja uglavnom pokreće teme) zna do kuda sam ja došla s njim i kada postaviti pitanje? Odgovor je jednostavan- ne zna. Nisam htjela koristiti nikakve znakove, bilo da se radi o uzdasima ili odlaganju rekvizite, i to je ono što je, između ostalog, našu igru stalno činilo živom. Moj odgovor nikada nije bio isti, ni tonski, ni radnjom.

Rad na tekstu je bio daleko najduži dio procesa. Sjedile smo nad njim dokle god nismo razjasnile i najmanju nejasnoću. Od cijele šume pitanja koje sam imala u glavi trebala sam pronaći drvo. Prvo što je trebalo razjasniti da li Silvija govori istinu? Je li zaista sve tako kako ona kaže? Zašto toliko dugo drži Marthu u neizvjesnosti budući da odmah na početku saznaje od nje da joj George nije otkrio pravu istinu? Tko bi toliko dugo sjedio i trpio Marthina poniženja ne rekavši istinu?

Nekoliko je mogućih rješenja ove zagonetke. Jedno od njih bi bilo da želi ispoštovati Georgovu odluku. Već iduće pitanje je zašto je onda ponijela pismo koje je George napisao?

Jer je mislila da Martha cijelu priču zna i htjela joj je tim pismom potvrditi istinu. A zašto joj ga onda odmah nije dala? Zanimalo ju je tko je Martha, odnosno tko je žena zbog koje je George nudio

tolike svote novca i zbog koje njoj nikada nije mogao dati cijelog sebe.

Tekst sam podijelila na devet odlomaka imenujući radnje, odnosno određujući im događaj.

1. Upoznavanje – Nakon jedanaest godina dvije glavne suparnice se prvi puta nalaze da bi pričale o Georgu.

2. Ispipavanje teritorija- Silvija želi saznati zašto ju je Martha pozvala

3. Saznavanje istine- Silvija saznaje da Martha ne zna cijelu istinu

4. Izbjegavanje teme- Silvija izbjegava temu o Georgu i time sve više razjaruje Marthu

5. Ispitivanje- Martha želi saznati sve detalje o njihovoj vezi

6. Skrivanje(obmanjivanje)- Silvija skriva pravu istinu ili iznosi krive činjenice

7. Sukobljavanje- Sukob Marthe i Silvije gdje otvoreno vrijeđaju jedna drugu

8. Otkrivanje istine- Silvija prizna Marthi da je veza s Georgom bila laž

9. Priznavanje- Silvija priznaje svoju ljubav prema Georgu

10. Ispričavanje- Martha se ispričava Silviji

Martha: Moram ti reći nešto važno.

Silvia: Kaži

Martha: Prije nego što će umrijeti, na samrtnoj postelji, Georgeova posljednja riječ.....bila je...

Silvia: Reci.

Martha: Tvoje ime.

Ovako ujedno drama i završava. Pisac zadaje konačni udarac, čitatelju, gledatelju ali i glumcu. Ostavljeno nam je na dispoziciji da se odlučimo koje rješenje odabrati.

1. Da je sve skupa ovo bila Silvijina predstava i obmana.

2. Da je George bio zaljubljen u Silviju i htio joj to priznati

3. Da joj je htio reći neku istinu o njoj ali nije uspio

4. Ili da je je htio priznati tajnu koju je nosio u sebi 11 godina

Mi smo se odlučile afirmirati ljubav, Silviju, Marthu pa na kraju i Georga. Smatram da je Silvija bila iskrena i da joj nije bila namjera lagati odnosno izmišljati cijelu priču. Na koncu zašto bi? Poslije toliko godina i svega što je prošla od strane drugih ljudi, boli koju je nanijela sama sebi

zaista se ne bi isplatilo.

7. LIK

SILVIJA

U trenutku kada upoznajemo Silviju ona je već odrasla žena od 34 godine. Sama i neudana i očito nerazjašnjene prošlosti. Kod Marthe dolazi na njezin poziv ali s ciljem da zatvori jedno životno poglavlje koje je započela pred točno 11 godina. Tada naivna djevojka od 22 godine ulazi u "'posao" ne slutivši koliko će joj to promijeniti budućnost.

Iz te plahe, nježne i naivne djevojčice Silvija izrasta u vrlo spretnu i mudru ženu. Konkretno to vidimo po njezinim odgovorima koji su vješti, brzi i promišljeni, ali ne i smišljeni. Takvim brzim odgovorima ona zbunjuje Marthu, pažljivo bira riječi pazeći da joj ne kaže previše. Ne dopušta Marthi da je lako isprovocira već jednostavnim i sažetim rečenicama odgovara na njezine „otrovne“ strijele koje se poput bumeranga vrate Marthi.

Toliko bezobzirnosti, toliko nemarnosti, toliko hladnoće u neke žene ja nikad nisam vidjela. Ne znam kako je on uopće mogao biti s tobom.

Ona je upravo suprotno od onog što joj Martha izgovara. Ona je osjećajna, nesebična i časna žena. Nakon Georgove smrti držeći do vlastitog dostojanstva, ali i do odanosti prema njemu ne odaje njihovu tajnu.

Žrtva ili ljubavnica? Silvia ne bi trebala nositi titulu ljubavnice, iako je u Marthinim očima, a i u očima drugih bila upravo to. Razvratnica, razaračica braka, prevarantica, manipulatorica, provincijska ljubavnica, bezosjećajna lutka. Sve su to epiteti koji su joj u tih osam godina, koliko je trajala „avantura" između Georga i nje, dodijeljeni.

Martha: Kakva si ti žena, od kakvog kamena isklesana?! Bez poštenja, bez srama, bez osjećaja.Takve kao ti se ne može povrijediti. Vi ste bez osjećaja.

Žene tvoje vrste. Ljubavnice.Ili je možda prikladniji izraz. Kurve.

Ona je samo žena koja je zavoljela krivog muškarca. Ni trenutka nije istinski mogla uživati u čarima koje ljubav sa sobom nosi. Ona možda poznaje svaku Georgovu boru na licu i u duši, ali nikada nije imala prilike konzumirati ljubav koju je prema njemu osjećala.

Silvia: Što si ti osjećala prema Georgeu dok je s tobom vodio ljubav, što si mu govorila, što je on tebi govorio.

Martha: Ne znam o tome pričat, to je tako intimno.

Silvia: Pričaj mi pričaj.

Silvija moli Marthu da joj dočara kako izgleda vođenje ljubavi s Georgom. Moli je da joj da barem komadić te fantazije koju ona nikada nije iskusila. U sebi i na sebi je nosila samo teret te ljubavi. .

Jeli bila naivna? Jest, onog trenutka kada je povjerovala da joj se osjećaji neće rasplamsati. S druge strane, koliko god George volio svoju ženu, Silvia se negdje duboko u sebi nadala da će se njegovi osjećaji promijeniti i možda da na nju više neće gledati samo kao na sredstvo kojim pokušava vratiti Marthinu ljubav. Možda bi netko to nazvao licemjerjem, ali činjenica koja dokazuje suprotno je ta da mu ona nikada nije ni priznala što osjeća prema njemu. Ona je samo maštala, a otkada je maštanje grijeh?

Martha: Udvarao ti se Johanson,nedugo nakon njega Fielding. Odbila si obojicu. A obojica su ugledni ljudi.

Silvia: I oženjeni.

Bez obzira o kojem vremenu pričali 19. ili 21.stoljeću etiketiranje i predrasude su dio društva kako onda tako i sada. Nažalost kada ti se jednom nalijepi etiketa u tuđim očima ćeš uvijek biti samo to. Čak i ako je uspiješ skinuti, ljepilo će svejedno ostati.

Martha: Zar te je guverner Johanson nedostojan? Inteligentan je, obrazovan, lijep, na visokom položaju. Priča se da je zapalio kuću od očaja kad si ga odbila.

Silvia: Glupost. Istina je da je u bijesu razbio lampu, ali ne s namjerom da izazove požar. Ljudi su skloni pretjerivanju.

Možda je i htjela biti s nekim drugim muškarcem, ali nije mogla. Zašto onda nije progovorila i svima rekla istinu? S jedne strane pitanje je tko bi joj povjerovao, a s druge strane kako okaljati ime muškarca kojeg voliš? Osim toga, ona prema Georgu osjeća doživotnu zahvalnost zbog toga što je njezinu obitelj izbavio iz dugova.

Kazao mi je otvoreno da zna da je moja obitelj u dugovima i da je spreman plaćati mi svakog mjeseca veliku svotu, ako pristanem pred javnošću izigravati njegovu ljubavnicu.

Zapravo, jedini negativac iz cijele priče je umalo izašao neokaljano. Ako gledamo s druge strane on je iskoristio tuđu nesreću da bi dobio vlastitu sreću.

Jedanaest godina je prošlo. Georga više nema. Moj život je potpuno promašen. Za svakog drugog muškarca ja sam tek ljubavnica Georga Washingtona, a tuđa ljubavnica se ne može voljeti.

Iako se hrabro nosila sa svim svojim životnim nedaćama, boljele su je stvari koje su se govorile o njoj, a i činjenica da su joj se udvarali samo oženjeni muškarci i nakon toliko godina ona je i dalje drugima bila ona lutka s početka cijele priče.

Martha: Nas dvije smo uvijek bile kao sestre. Znale smo sve jedna o drugoj. Sve što bi jedna činila

ticalo se na neki način i one druge, jer- u svijesti ljudi nas dvije smo bile u neraskidivoj vezi.

Likovi Marthe i Silvie su potpuno dva različita karaktera. Martha je prilično infantilna, razmažena, samodopadna, te je jako brinu mišljenja drugih. Nije znala cijeniti Georgovu ljubav, a svoju je pokazivala na hirovit način. S druge strane Silvija nije imala tu sreću kao Martha da dijeli svoj život sa nekim koga beskrajnovoli i poštuje. Koliko god imala razloga biti zajedljiva i ljubomorna, ipak je u cijeloj situaciji ostala dostojanstvena.

8. RAD NA ULOZI ILI KAKO PRIĆI ULOZI

Glumac postaje ličnost zato što je Netko na sceni, a Netko na sceni može biti ako nešto od glumčeve ličnosti uđe u njegovu ulogu. Tako se ličnost i gluma isprepleću.

Gluma se otvara i dublje ukoliko se iza glumčeve ličnosti otkriva nešto osobno.[8]

Svaki glumac ima svoj način kako se zbližava sa likom i kako započinje svoj rad na ulozi. Čehov u svojoj knjizi *O tehnici glume* jedno od poglavlje naziva: *Kako prići ulozi*. Upravo je to ono što radim, prilazim joj iz različitih uglova i različitim tehnikama oživljavam lik i gradim ulogu. Rad na ulozi kreće od onog trenutka kada glumac uzme tekst u ruke. Već na prvoj čitaćoj probi imaginiram kako bi moj lik trebao izgledati. Slike mi se same stvaraju neovisno o mojoj volji. Domaštavam kojim ću se vanjskim i unutarnjim sredstvima služiti i na takav način stvaram vlastitu sliku o osobi koju ću utjeloviti.

8.1. Vanjska sredstva

I sam Stanislavski se bavio pitanjima od kuda krenuti graditi svoju ulogu. Od unutarnjih ili vanjskih sredstava ili linija kako ih on naziva. On tvrdi da je u početku lakše krenuti od vanjskih linija prema unutarnjim, ali kada se naviknemo ponekad ćemo koristiti unutarnju ponekad vanjsku. U kreiranju uloge za početak uvijek se vodim unutarnjim osjećajem i pritom isključujem pravila. Dakako postoji veza između unutarnjeg i vanjskog, ono su kao blizanci, ali hoćemo li krenuti od unutarnjeg ka vanjskom ili obrnuto potpuno je individualno. U tom pogledu pomoći će nam intuicija, ali i mašta. Ponekad ćemo se usred scene napiti vode, a da ne znamo odmah odgovor na pitanje zašto, ali ćemo uzastopnim ponavljanjem radnje doći do odgovora, odnosno do onog unutarnjeg poziva zbog čega smo nešti napravili. Ono što treba pripaziti bilo da se radio o unutarnjoj liniji ili vanskoj da ona bude logična, jer na koncu to i jest definicija radnje.

8 http://www.matica.hr/vijenac/196/devet-pitanja-i-odgovora-o-glumi-16013/

8.2. Glas, govor, pokret

Vanjski rad glumca na sebi sadržan je u pripremanju tijela da fizički izrazi ulogu i unutarnji život lika prevede na uvjete pozornice.[9]

Za Silviu nisam tražila neki poseban ili izkarikirani glas. Smatram da se visina ili dubina glasa mijenja ovisno o situaciji. U prvoj sceni koju sam imenovala kao upoznavanje njezin glas je viši te odaje notu ljubaznosti i zahvalnosti. U trenucima i scenama gdje je Martha vrijeđa nisam htjela glasom odavati koliko je Marthine rečenice bole. Dapače što su njezine uvrede bile grublje, Silvijin glas je bio mekši i pitomiji. Samo kada je pričala o Georgu i svojoj ljubavi njezin glas bi na trenutak zadrhtao, a govor bi se usporio. Pritom sam se trudila da svaka rečenica bude što prirodnije izgovorena, odnosno da publika čuje misli koje izgovaram. Suvišno nabrajanje riječi ili rečenica, samo dovodi do toga da publika ne razumije ili da ne vjeruje svemu izgovorenome. A meni je zaista trebalo da mi vjeruju i da me pozorno slušaju. Silviju se stavlja u drugi krug Danteovog Pakla i tamo ostaje gotovo do samog kraja. Stoga sam se trebala upotrijebiti sva sredstva i truditi se da ih publika razumije jednako kao što ih i ja razumijem, jer jedino tako će mi vjerovati svemu onome što govorim. Osim prirodnosti pripazila sam na melodičnost koju mjestom rođenja nosim u sebi.

U početku, možda zbog nevladanja tekstom ili cjelokupnim materijalom imala sam potrebu sve ono što govorim popratiti s gestom i dodatnim mizanscenom. Stalno sam se prešetavala po sceni tražeći unutarnje pokriće za to. Ali nisam ga nalazila, samo bih osjećala da *visim* jednako kao što bih visila i kada ne bih šetuckala po sceni. *Manje je više*- ponavljala sam si, ali ni to manje ni više nisam mogla pronaći. Trebala sam dobiti jednostavnost i slobodu i u govoru i u pokretu, a posebice na početku. Njezin hod nije smio biti lažan, dakle ulazak na scenu nije smio odavati ni pretjeranu prepotenciju, a ni pokunjenost. Imajući to na pameti, mišići umjesto da se se opuštali, oni su se grčili. Bez obzira što sam u sebi obavljala točnu radnju i znala sa kakvim stavom i s kojim razlogom dolazim, moj stav na van je odavao potpuno nešto drugo. I nije postojao čarobni štapić pomoću kojeg sam došla do rješenja, već upravo suprotno. Sa sigurnošću mogu reći da sam ulaz na scenu najviše puta ponavljala, sve dok nisam dobila Silviju. A onda je i nakon višetjednih proba oživio unutarnji monolog u meni. Odjednom se scena nije činila toliko velikom kao na početku, a ruke nisu beznačajno letjele. Osvjestila sam si da je ona žena iz provincije čije pokret odiše elegancijom i mora biti lagan, a nikako robusan i napadački. Ono što je odavalo njezin unutarnji nemir je i kvaliteta pokreta i njegova ritmičnost. Primjerice, kada joj Martha ponudi piće sa smješkom na licu ga uzima od nje, vrlo mirno i staloženo, pazeći pritom da ne otkrije tremor koji joj prožima cijelo tijelo, sačeka da joj Martha okrene leđa, te ga brzo iskapi . Dakle fizičku radnju obavljamo zato da bi njome izazvali neke osjećaje i kod sebe i kod partnera.

9 Rudman, Branka. 2017. Lutkarstvo i velikani modernizma.Školska knjiga, str.44.

8.3. Unutarnja sredstva

Unutarnji rad glumca na sebi sadržan je u usavršavanju psiholoških tehnika koje mu omogućuju poticanje kreativne inspiracije.[10]

Pri završetku nekih proba znalo bi mi se dogoditi da osjećam ogroman umor, prazninu i stvaralačku nemaštovitost. Taj osjećaj bi se javljao jer sam sve radnje-mentalne i fizičke obavljala napamet, ne osluškujući partnera, ne isprobavajući nove stvari i ne poboljšavajući stare. Naravno da u takvim trenucima, nema novih spoznaja, partner ostaje "gladan" jer nismo odradili trening kako treba. Razum, volja i osjećanje su pokretači našeg psihičkog života i oni su ovisni jedni o drugome, odnosno oni su sveto trojstvo koje uvijek nastupa zajedno. Isključivši i jedno od to troje, isključujemo sebe iz cijelog procesa kreiranja uloge.

Tamo gdje je život-tamo je i radnja, gdje je radnja tu je i kretanje, gdje ima kretanja tamo ima i tempa, a gdje je tempo tu je i ritam.

Tempo-ritam može intuitivno, izravno, neposredno sugerirati ne samo odgovarajuće osjećanje i probuditi proživljavanje nego nam pomaže i u stvaranju lika.[11]

Ne forsiraj emociju, ona će doći sama po sebi ukoliko izvršavaš točnu radnju - znao je često govoriti naš profesor. Ukoliko do emocije ne dođe to ne znači samo da nisam odigrala točnu radnju već i da je tempo-ritam bio kriv. Budući da je ovo, kako sam već spomenula, čista konverzaciona drama, morale smo jako pripaziti na ritmičnost scena.

Osim točne radnje pazila sam na tempo ritam unutarnjeg- neizgovorenog i izgovorenog teksta.

To je možda bio i najteži dio posla. Ne dopustiti da unutarnji i izgovoreni monolog budu jednaki. Trebalo je pronaći način kako taj vulkan koji u meni buja smiriti i ne pokazati na van, odnosno pretočiti ga u točne radnje. Rješenja sam pronalazila u kontrastu kako vlastititom tako i od partnerice. Na taj način smo dobile i humor.

Pisac nam je natuknuo da ovakav tekst ne smije u potpunosti biti igran kao drama i da se vodimo poslovicom: "Da nije tragično,bilo bi komično."

8.3.1. Mašta

Kao što je slučaj da kod svake dobro napisane drame postoji niz rješenja koja glumac uočava čitanjem i igranjem, tako nam je i ova Gavranova drama ponudila bezbroj novih zagonetki koje smo tokom proba razriješavali. U komunikaciji s piscem nam je dana sloboda da domaštamo rješenja

10 Rudman, Branka. 2017. Lutkarstvo i velikani modernizma. Školska knjiga, str. 45.

11 Čehov, Mihail. 2005. *O tehnici glumca.* NNK INTERNATIONAL. Beograd, str. 103.

kakva želimo, ali da pritom ne izgubimo kontekst cijele drame. Dakle, tekst nismo mijenjale, ali smo osmislili nove, nenapisane radnje, na mjestima gdje je najviše bilo potrebno, ali gdje je i sam pisac ostavio na volji glumcu da odabere ono što je njemu najtočnije za odigrati. Pauze odnosno šutnje u tekstu su nam bile okidači gdje je mašta najviše djelovala.

8.3.2. Emocionalno pamćenje i sjećanje

Emocionalno pamćenje se u nama pobudi kada točno obavljamo naše radnje, dok je emocionalno sjećanje je naš subjektivni dojam cijele situacije koja nam se dogodila. Zašto o ovome pišem? Svi smo mi bića koja su barem jednom u životu bila povrijeđena od strane muškog roda, i naše, u ovom slučaju moje, sjećanje vraća me u u trenutke kada se to dogodilo. Pamtim kakvo je vrijeme bilo, što sam nosila na sebi, gdje sam stajala, kako mi je ruka bila naslonjena na bok, i koja je glazba u daljini svirala. Dakle moje emocionalno sjećanje mi je pomoglo u mašti, jer sam se sjetila svoje situacije. Ovdje se dakle ne radi o tome da svoje privatno miješam u glumački život, samo neosporna činjenica da se gluma bavi međuljudskim odnosima, i da glumac može proživjeti samo svoje vlastite emocije. Pri tome trebamo imati na umu da ne mogu sve naše proživljene emocije iz dane situacije pripasti liku koji glumac utjelovljuje, već samo one koje su prikladne situaciji koju je autor djela stvorio.

8.3.3.Kad bi i date okolnosti

Imala sam na umu da Silvija dolazi na imanje na kojem je on umro, i da je na tom imanju posljednji puta bila s njim. Miris te prostorije i dalje je podsjeća na njega. I u prvom trenutku, pri ulasku u prostoriju, bez obzira što je svjesna da je umro, ponada se da će ga naći u istom ćošku gdje ga je i posljednji puta vidjela. Umjesto njega stoji samo boca viskija, a njezin sadržaj sada ispija Martha.

9. ZAKLJUČAK

Oslobađanje je složen postupak i može se izjednačiti sa ukupnim procesom obučavanja. Cilj mu je da otkrije i razvije sve potencijale ličnosti i dovede studenta do slobodnog i kreativnog djelovanja.[12]

Voljela bi dvjema riječima iz ovog citata dati na važnosti: oslobađanje i kreativnost. Jedno proizlazi iz drugoga, i kreativno djelovanje ne postoji bez oslobađanja. Kada dođe do toga spoja onda se to može opisati kao orgazmični trenutak u glumi. Koliko god dug i mukotrpan proces bio isplatilo se osjetiti što znači kada ja u potpunosti ovladam svojom ulogom. Tada ne postoje prepreke i pitanja što bi moj lik napravio, već samo radim odnosno djelujem. Da bi postigli takvo scensko samoosjećanje potrebno je prvo razvijati ljubav prema tome što radimo, dakle prema umjetnosti, pritom se voditi vlastitom sviješću, voljom, disciplinom i razvijanjem osjećaja za svoje partnere. Kreiranje uloge je složen proces i svakako da vam u njemu pomaže partner na kojega se oslanjate i zato osjećam duboku zahvalnost prema svojoj kolegici koja me uz mog mentora vodila kroz ovaj proces.

Kroz cijeli ovaj period nitko mi nije niti će dati odgovor na pitanje kako glumiti. Ne postoji recept ni konačna formula. Postoji samo naša volja i želja za usavršavanjem, samim time i pomicanje vlastitih granica i žudnja za boljim. Zapravo ne može ni postojati konačna formula, jer se gluma bavi čovjekom, a čovjek je biće promjene. Iz toga zaključujem da je gluma nestalna, promjenjiva i nepredvidiva kao i promjene kojima su ljudi podložni. Preostaje nam da svakoga puta tragamo za novim i većim izazovima ne zaboravivši putokaze kojima smo se cijeli ovaj put služili. Literatura, vježbe koje smo upoznali kroz proces studiranja su smjernice kojima se glumac usavršava, nadograđuje i oplemenjuje svoj zanat. Pri tome se ne smijemo zaboraviti igrati i sjetiti se da je mašta put koji nas vodi u čarobni svijet glume i da od nje ne treba bježati ni bojati se. Često se u procesu rada zapitamo može li nešto biti na sceni, ali iskustvom, spoznajama, te razvijanjem vlastitog osjećaja za ukus i lijepo ćemo stvoriti osjećaj što pripada kazalištu i umjetnosti. Svaki puta kada se izgubimo u svom traganju vratimo se literaturi koja nam je dana, i Stanislavski nas tome uči. To je naša glumačka Biblija, i pritom ne zaboravimo da Sistem nije filozofija, on je vodič, njega se ne glumi, samo mu se svaki puta iznova vraćamo i iznova ga proučavamo.

10. SAŽETAK:

Dramska predstava Ljubavi Georga Washingtona izvedena u prostoru Akademije za znanost i

12 Boro Stjepanović, Gluma I – rad na sebi, Sterijino pozorje, Novi Sad – Univerzitet Crne Gore, Podgorica, 2005., str. 86 .

umjetnost u Osijeku diplomski je ispit studentice Petre Kraljev. U ovoj predstavi sudjeluje još i kolegica Petra Dugandžić, a ona je nastala pod mentorstvom doc. art. Jasmina Novljakovića i sumentorstvom Katice Šubarić. U ovom diplomskom radu studentica Petra Kraljev opisuje proces kreiranja uloge te analizira sve segmente rada na predstavi. U početku pisanog rada nekoliko rečenica posvetila je samom autoru teksta Miru Gavranu, te kako je došla do ideje da se bavi baš njime, te zbog čega joj je zanimljiva ljubavna tematika. Nadalje opisuje fabulu te prelazi na pitanje koncepta i njezine ideje kako bih voljela uprizoriti ovaj komad. Pitanje vizualnog identiteta, scenskog prostora, kostima i rekvizita opisuje kao jedno od sredstava koja pomažu u kreiranju uloge. Obrađuje pitanje pristupa predstavi iz pozicije glumca koji počinje iščitavanjem teksta, traženjem glavne radnje, te određivanjem glavnih karakteristika svoga lika. Nakon utvrđivanja potrebnih činjenica počinje se polako graditi uloga koristeći pritom vanjska i unutarnja sredstva. Mašta, emocionalno pamćenje i drugi alati neizostavni su u glumčevoj kreaciji uloge, te na njih se glumac uvijek oslanja te njima koristi. Na kraju iznosi zaključak koliko joj je ovaj stvaralački proces obogatio te da glumačko stvaranje i kreiranje nikada ne prestaje.
KLJUČNE RIJEČI:
Ljubavi Georga Washingtona, Miro Gavran, glumac, lik, uloga

11. SUMMARY:

Drama play “George Washington’s loves”, performed in the Academy of Arts and Culture Osijek, is the graduation exam of the student Petra Kraljev. Colleague Petra Dugandžić also participates in this play, and it was created under mentorship of assistent professor Jasmin Novljaković and co-mentorship of assistent profesor Katica Šubarić. In this graduation thesis, student Petra Kraljev describes the process of creating a role and analyses all segments of work on the play. In the beginning of the written work, she dedicates several sentences to the author of the text, Miro Gavran, why she chose specifically his opus and why she found a romantic theme interesting. Furthermore, she describes the plot and turns to the issue of concept and her idea of staging this piece. She describes the visual identity, the scene, costumes and props as means that help creating the role. She processes approaching the play from actors’ position, who start by reading the text, searching the main plot and determining the main features of their character. Once the necessary facts are established, the role is being slowly built, using external and internal means. Imagination, emotional memory and other tools are indispensable in actor’s creation of the role, and the actor always relies and uses them. In the end, she concludes how much this creative process has enriched her and that actor’s
creation never ceases.
KEY WORDS: George Washington’s loves, Miro Gavran, actor, character, the role

Akademija za umjetnost i kulturu

Miro Gavran

Ljubavi Georga Washingtona

IGRAJU:

Petra Kraljev

Petra Dugandžić

REDATELJ:

Jasmin Novljaković

VIZUALNI IDENTITET:

Petra Kraljev

GLAZBA:

Jasmin Novljaković

SVJETLO:

Dino Žužić

LITERATURA:

1. Brook, Peter. 1972. *Prazan prostor*. Hrvatski zavod Marko Marulić. Split.

2. Čehov, Mihail. 2005. *O tehnici glumca.* NNK INTERNATIONAL. Beograd.

3. Sergejevič, Stanislavski, Konstantin. 1989. *Rad glumca na sebi I.* Zagreb, Cekade

4. Sergejevič, Stanislavski, Konstantin. 1946. *Sistem: Teorija glume*. Državni izdavački zavod Jugoslavije. Beograd.

5. Stjepanović, Boro. 2014. *Gluma I-II: Rad na sebi, Radnja, Igra*. IVPE. Cetinje.

6. Branka Rudman. 2017. *Lutkarstvo i velikani modernizma. Školska knjiga, d.d.*

IZVORI:

1. http://www.matica.hr/vijenac/196/devet-pitanja-i-odgovora-o-glumi-16013/

BIOGRAFIJA:

Petra Kraljev rođena je u Splitu 13.10. 1988. godine. Studij Glume i lutkarstva na Umjetničkoj akademiji u Osijeku upisuje 2012. godine. Profesionalne predstave u kojima sudjeluje: Četiri priče žene, U babinom gnijezdu (Gradsko kazalište Joza Ivakić). Od akademskih projekata sudjeluje u predstavi Sara babin vir (2013. godine), Princ Eugen (2015. godine), Čelične magnolije (2015. godine)

Sudjelovala je na festivalu Marulićevi dani, Sluk te Lutkokaz.